

Іскендеров Ельчін Фірдовсі, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ ЯК ЗАСІБ ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ ДЕТЕКТИВАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Для забезпечення всебічного, повного та неупередженого здійснення досудового розслідування корупційних злочинів важливим є належне застосування детективами Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) дієвих засобів отримання доказів, до яких вітчизняний законодавець зараховує негласні слідчі (розшукові) дії (глава 21 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України).

Одним із негласних засобів отримання доказів детективами НАБУ в досудовому розслідуванні корупційних злочинців є зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Ефективність застосування детективами НАБУ таких дій для документування фактів вчинення корупційних злочинів безумовно залежить від належних кримінальних процесуальних гарантій, визначених чинним КПК України. Результати здійсненого аналізу положень чинного КПК України та практики їх реалізації дають підстави дійти висновку про недосконалість передбачених чинним КПК України кримінальних процесуальних гарантій детективів НАБУ як суб'єктів отримання доказів шляхом зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж у досудовому розслідуванні корупційних злочинів.

Правове регулювання відповідної негласної слідчої (розшукової) дії закріплено у ст. 263 КПК України. Так, відповідно до положень зазначеної норми, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є різновидом втручання у приватне спілкування, що проводять без відома осіб, які використовують їх для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можна встановити значущі для кримінального провадження обставини.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає в проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яку передає особа і що має значення для досудового розслідування, а також в одержанні, перетворенні та фіксації різних видів сигналів, які передають каналами зв'язку.

Положення ч. 4 ст. 263 КПК України закріплюють вичерпний перелік суб'єктів, уповноважених застосовувати відповідний негласний засіб отримання доказів, – це уповноважені підрозділи органів Національної поліції та органів безпеки. Однак у зазначеному переліку законодавець не визначає детективів НАБУ, попри те, що саме детективи НАБУ, відповідно до ч. 5 ст. 215 КПК України, уповноважені розслідувати корупційні злочини, а отже, проводити негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальних провадженнях цієї категорії. Результати аналізу правозастосовної практики свідчать, що на практиці детективи НАБУ для документування фактів вчинення корупційних злочинів шляхом застосування такого негласного засобу отримання доказів як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж залучають на підставі доручення відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи Національної поліції чи Служби безпеки України (СБУ).

На нашу думку, такий процесуальний порядок зняття інформації з транспортних телекомунікаційних є не зовсім логічним, оскільки доволі часто самими суб'єктами вчинення корупційних правопорушень є працівники судових органів, прокуратури, органів досудового розслідування, зокрема органів Національної поліції чи СБУ. Відповідно оперативно-технічні підрозділи Національної поліції чи СБУ, які виконують доручення детективів НАБУ, можуть завчасно попередити відповідних осіб про застосування зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Це призведе лише до того, що відповідні службові особи приховають сліди вчинення корупційного злочину або взагалі не будуть вчиняти відповідні протиправні дії, що призведе до неможливості отримання доказів винуватості особи в учиненні корупційного злочину.

Потрібно зазначити, що окремі народні депутати України зареєстрували декілька законопроектів (№ 4812 від 14 червня 2016 р., № 4721 від 25 травня 2016 р.), відповідно до яких за оперативними підрозділами НАБУ запропоновано нормативно закріпити у ч. 4 ст. 263 КПК України право на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Вважаємо відповідні пропозиції обґрунтованими й такими, що заслуговують на підтримку. Надання оперативним підрозділам НАБУ в такий спосіб отримувати докази безумовно підвищить ефективність реалізації кримінальних процесуальних гарантій детективів НАБУ як суб'єктів доказування в досудовому розслідуванні

корупційних злочинів, а також зменшить ризики витоку інформації щодо фактів проведення відповідної негласної слідчої (розшукової) дії відносно працівників органів досудового розслідування, прокуратури, суду, яких підозрюють в учиненні відповідних корупційних злочинів.